

In Groningen duiken dassen op plekken op die daar niet direct heel geschikt voor lijken. Foto Dick Klees

Verspreidingsgegevens

De Groningse das lijkt snel tevreden

Niet veel mensen denken aan de platte en uitgestrekte provincie Groningen als leefgebied voor dassen. Toch heeft de das ook in deze provincie geschikte leefgebieden gevonden. Misschien is deze das wat minder kieskeurig en neemt hij wat sneller genoegen met zijn leefgebied, net als de inwoners van Groningen zelf. Met een klein ruig stukje ergens tussen de bramen, vaak in een talud van een sloot en een voedselgebied met wat gras kan de Groningse das zich prima redden.

Bert Jan Wolfs

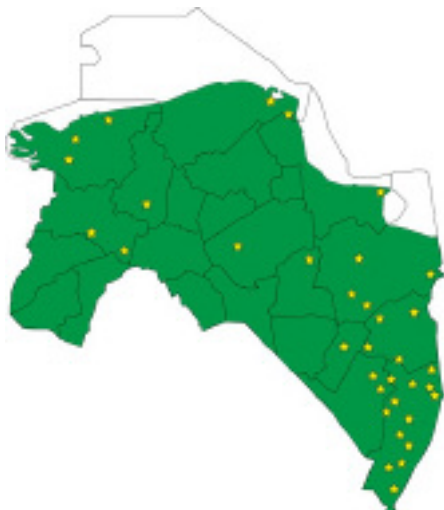
In het verleden zijn er veel meldingen geweest van dassen in Groningen. Het ging vaak om losse meldingen, af en toe was er sprake van een burcht. Volgens Van den Peppel en Van Wijngaarden (1959) was de provincie Groningen op enkele gebieden na, beslist ongeschikt. Er zijn meldingen bewaard gebleven vanaf 1838 (figuur 1). Het gaat hier om gegevens van meer dan 150 jaar en waarschijnlijk over veel zwervende dassen.

Westerwolde

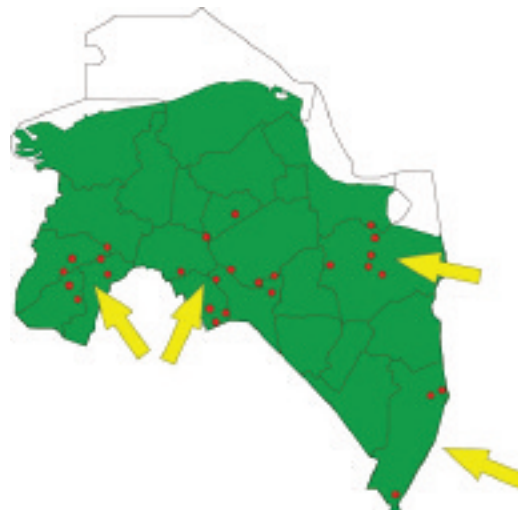
Een greep uit deze gegevens laat zien dat er meldingen zijn geweest in bijna de gehele provincie. Vanaf Ter Apel in het uiterste zuidoosten tot Zoutkamp in het noordwesten. De meeste meldingen komen uit de streek Westerwolde in het zuidoosten van de provincie. Bij de meldingen komt een aantal keer een dassenburcht ter sprake, de rest betreft vaak een verkeersslachtoffer of een zichtwaarneming. Alle in het overzicht genoemde das-

senburchten zijn jammer genoeg verdwenen.

Opvallend is dat de das op dit moment niet noemenswaardig aanwezig is in Westerwolde, de streek waar toch de meeste meldingen vandaan kwamen. Westerwolde is een streek met hoogteverschillen met dekzand en rivierduinen waar het riviertje de Ruiten Aa door stroomt. Opvallend genoeg heeft de das dit mooie en geschikte leefgebied nog niet herontdekt. Wel zijn zwervende

Figuur 1 150 jaar meldingen en locaties van dassen in Groningen / gegevens van 1835 – 1985

Figuur 2 Dassenburchten in de provincie Groningen (rode stippen). De oude dassenburchten zijn veelal te vinden langs de grenzen van Drenthe en Duitsland. Nieuwere burchten worden dan ook vaak ontdekt in de richting van de pijlen.

exemplaren gemeld en wat kleine burchten aan de rand, maar in het gebied zelf zijn er nog geen (bekende) dassenburchten. Dat de das uit Westerwolde is vertrokken heeft waarschijnlijk te maken met de jacht en de ruilverkaveling. Een mooi voorbeeld is de Holterberg bij Onstwedde. In de jaren 1930-1940 lagen op deze heuvel een paar honderd akkertjes. Stuk voor stuk omzoomd met singels, bosschages, slootjes e.d. met een prachtige biodiversiteit. Op dit moment

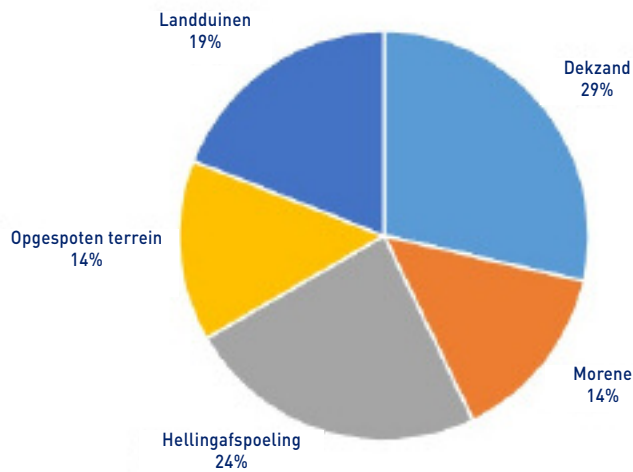
heeft het slechts één enkele akker met één gewas. Sinds een jaar of tien is er flink ingezet in de provincie op natuurverbetering. Rivieren kregen weer meanders en stukken land zijn opgekocht en teruggegeven aan de natuur. Dit werpt langzamerhand zijn vruchten af. Planten die een schrale voedselarme bodem nodig hebben, duiken weer op in de beekdalen. En door een ander waterstandenbeheer bieden deze gebieden weer toekomst aan

dassen. Aangezien de das als hoofdvoedsel wormen heeft, die vooral voorkomen in natte graslanden, kan hij deze stukken goed gebruiken als foerageergebied.

Echte Groningers Op de een of andere manier is de Groningse das wat eigenwijs. Hij duikt op plekken op, die minder geschikt lijken. Zo is er een burcht die midden in een broekbos zit en vrijwel jaarlijks bijna onder water loopt. Verder is er een plek vlakbij de

Dassenfamilie bij de burcht. Foto Aldrik Pot

Figuur 3 Verdeling van dassenburchten naar grondsoort

Waddenzee waarbij de dassen soms foerageren op het kort gehouden gras van de dijken. Of een burcht midden in het gras in een. Het lijkt dan soms wel alsof de dassen niet kieskeurig zijn in het Groningse land en dat er overal wel plek is.

Toch is een groot deel van de provincie ongeschikt. Het gaat daar met name om de grondsoort klei. Klei lijkt minder geschikt om in te graven. Al zullen meer leefomstandigheden minder geschikt zijn; te denken valt dan aan hoogteverschillen, waterstanden, dekking en beschikbaarheid van voedsel. Rijksweg A7 die in Groningen vanaf Bad Nieuweschan in het oosten tot Drachten in Friesland en verder loopt, vormt ongeveer de scheiding tussen de grondsoorten zand en klei. Dassenburchten zijn voornamelijk te vinden ten zuiden van deze snelweg. Een enkele burcht is ten noorden hiervan te vinden maar dan weer in een mooie zandrug.

Huidige verspreiding Uit eigen onderzoek blijkt dat de Groningse das zijn opmars heeft gemaakt vanuit de kop van Drenthe richting het Westerkwartier, vanuit Duitsland richting het oostelijk deel van Groningen en vanuit het Drentse Aa-gebied richting het Zuidlaardermeer. Een kaart van de provincie met een overzicht met de huidige dassenburchten in Groningen onderschrijft deze theorie (figuur 2). Vanuit deze grenzen trekt de das zich steeds verder Groningen in.

Bij een provinciale dassentelling, met behulp van wildcamera's, zijn vorig jaar veertig volwassen en twintig jonge dieren geteld. Aangezien dit een van de eerste serieuze tellingen was die de gehele provincie omvatte, is het niet mogelijk aan de hand van deze gegevens te zeggen of er groei in het aantal zit.

De dassen zitten verspreid over ongeveer achtentwintig burchten. De burchten variëren flink in grootte. Zo telt de grootste burcht op een zandrug aan de rand van een groot foerageergebied ongeveer twintig dassenpijpen verspreid over een langgerekt gebied. Dit jaar zijn daar maar liefst elf dieren geteld. Er zaten twee vrouwtjes met elk drie jongen, twee jaarlingen en een oude mannetjesdas. De meeste burchten in Groningen zijn niet meer dan een verzameling van drie dassenpijpen waarvan ook vaak maar één gebruikt (belopen) wordt. Toch zegt dit niet veel over nakomelingen. Op een kleine burcht met slechts twee belopen pijpen kan best een vrouwtje zitten met drie jongen. Vergeleken met andere provincies heeft de provincie Groningen niet veel dassen per burcht. Ongeveer de helft van de burchten wordt bewoond door twee tot drie dieren.

Grondsoorten Klei lijkt minder geschikt voor dassen om een burcht te graven. Zandgronden hebben de voorkeur. Zandgrond is misschien iets te algemeen genoemd. Er zijn meer grondsoorten in de provincie te vinden. Door de geomorfologie van Groningen te relateren aan de dassenburchten kunnen we zien welke voorkeur de das heeft. In de veenkoloniën, een kaal, open voormalig moerasgebied, zijn geen burchten te vinden. Ten noorden van de stad Groningen en richting de plaats Winschoten vind je getijafzettingen vanwege de vroegere grens van de Waddenzee. Af en toe duikt er wel een zwervende das op die ergens een burcht begint maar vaak vervalt de burcht na een periode weer. Landduinen die af en toe voorkomen in het Westerkwartier, in de omgeving tussen Leek en de grens met Friesland, lijken beter geschikt. Het betreft hier door de wind plaatselijk opgeworpen stuifgronden.

Hellingafspoelingen, ontstaan door erosie, met het gele zand (zachte zand) wat dichtter aan de oppervlakte lijken ook geschikt. Dekzandruggen en rivierduinen die veel voorkomen in de streek Westerwolde, rondom Sellingen en Vlagtwedde, zijn ook erg geschikt. Figuur 3 laat een overzicht zien van de grondsoorten waarin dassenburchten gegraven zijn. Opvallend is het deel opgespoten terrein. Het gaat hier om gronddepots voor de aanleg van grote provinciale wegen of verzameld slib uit kanalen. Door de hoogteverschillen en omdat het hier vaak een andere grondsoort betreft hebben dassen ook hier kans gezien. De waterstanden in geaccidenteerd terrein spelen vanzelfsprekend een belangrijke rol; dieper liggend grondwater en minder kans op wateroverlast.

Is er toekomst voor de das in Groningen?

Dassen zoeken vaak een rustige plek. Door de lage bevolkingsdichtheid is Groningen een relatief rustige provincie. Verandering in het natuurbeleid bevordert dat er plek in Groningen is voor de das.

Hierbij is Westerwolde het meest geschikte gebied voor de das. Het leefgebied is hier prachtig. De das heeft zich inmiddels aan de rand gevestigd. Het is geen snelle pionier, maar de verwachting is wel dat er over een jaar of 5 een grote bewoonde burcht is. Dit jaar legden enkele wildcamera's meerdere verkennende dassen vast in het gebied. De grootste opmars in Groningen gaat waarschijnlijk plaatsvinden in dit gebied. De kans is dan ook erg groot dat de das na bijna 60 jaar afwezigheid zich weer vestigt in Westerwolde.

Ook in de andere gebieden zijn nog wel plekken te vinden. Nieuwe burchten zullen daar in de toekomst kunnen verschijnen in andere geschikte terreinen. In het Westerkwartier is zeker nog plaats voor een aantal grote burchten. Ook in de omgeving van het Noordlaarderbos en Zuidlaardermeer breidt de das zich wellicht meer uit, maar vanwege de vele recreatie en het verkeer daar, blijft het daar lastig voor de das om nog een geschikt leefgebied te vinden.

Na een afwezigheid van een halve eeuw lijkt het met de das in Groningen redelijk te gaan. Door de mogelijkheden voor uitbreiding is er voldoende reden voor optimisme.

Bert Jan Wolfs is coördinator van de Dassenwerkgroep Groningen.